

AKTUELLA FRÅGOR I OMVÄRLDEN

Februari 2016

Ansvariga utredare: Daniel Berlin och Magnus MacHale-Gunnarsson
Analys & utvärdering, Forsknings- och innovationskontoret

RAPPORT 2016:01

Diarienummer: V 2016/66

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	4
Samhälle	4
Internationalisering	4
Flyktingfrågan	5
Teknologi	6
Open Science (Science 2.0)	6
Digitalisering	6
Ekonomi	7
Budgetar	7
Studieavgifter	8
Forskningsfinansiering	9
Politik	9
Forskningspropositionen	9
Lärosätessammanslagningar	10
Högre utbildning och arbetsmarknaden	10
Anställningsbarhet	11
Livslångt lärande, omställning, fortbildning och validering	12
Breddat deltagande	12
Microdegrees och badges	13
Innovation	13
Kvalitetsutvärderingar	14
Invärd	15
Kvalitet i utbildningen	15
Kollegialitet och management	16
Anställningsvillkor och rekrytering	16
Problem med reproducerbarhet och tidskrifternas peer review	17

Sammanfattning

Internationaliseringen fortsätter med oförminskad styrka och omfattar studentmobilitet, forskningsfinansiering, forskningssamarbeten och personalmobilitet. Den kraftiga **ökningen av antalet asylsökande** i Europa påverkar universitet och högskolor på flera sätt. Lärosäten bereder plats för forskare på flykt, identifierar problem och lösningar i antagningsförfarandet till högre utbildning, och utför flera andra åtgärder.

Open Science får allt mer uppmärksamhet, och tar sig många olika uttryck: *open access*, *open data*, *evolving manuscripts* och *citizen science*. Vissa menar att detta är en del av lösningen på svårigheterna med att **reproducera resultat** från vetenskapliga studier.

Även **digitaliseringen** fortsätter, och de fenomen som pekas ut i New Media Consortiums rapport som de mest aktuella för det kommande året är *bring your own device*, att mäta lärande samt *blended learning*.

Både i Europa och USA är bilden tämligen splittrad vad gäller **den statliga finansieringen av forskning och högre utbildning**, och situationen varierar mellan länderna/delstaterna. **Studieavgifter** är en fråga som diskuteras på många håll: i USA vill många skapa breda stipendieprogram för att mildra studieavgifternas effekter, i Storbritannien oroar sig många för konsekvenserna av de senaste årens kraftiga höjningar, och i Chile har parlamentet beslutat att de 50 % fattigaste familjerna ska undantas från studieavgiftskravet.

Regeringen planerar en **forskningspolitisk proposition** till hösten, och i sektorn ropas det bland annat på höjd andel basanslag, autonomi för lärosätena och ett nationellt *tenure track*-system.

Under det senaste dryga decenniet har många europeiska länder genomfört **lärosätessammanslagningar**, och både i Norge och Finland är frågan högaktuell.

I Sverige diskuteras den högre utbildningens **arbetsmarknadsanknytning** fortfarande, och samma debatt finns i många andra länder. I anknytning till den frågan arbetar man på många håll med **livslångt lärande**, och i Sverige menar en del debattörer att högskolan borde få ett omställningsuppdrag. Att universitet och högskolor ses som instrument för ekonomisk tillväxt blir också tydligt i många länders satsningar på **innovation och kommersialisering**.

I Sverige blossar det då och då upp en debatt om **högskoleutbildningens kvalitet**, och den debatten lever fortfarande. I viss mån finns den diskussionen också i USA. Tämligen frikopplat från detta diskuteras och modifieras på många håll systemen för **kvalitetsutvärdering av högre utbildning**, och tanken på att kunna jämföra högskoleutbildningars kvalitet mellan länder, så som sker för skolan i PISA-testerna, lever fortfarande.

Forskare och lärares **anställningsvillkor** debatteras också, i Sverige såväl som i USA, Storbritannien och Australien.

Inledning

Analys & utvärdering vid Forsknings- och innovationskontoret (A&U) har omvärldsbevakning som ett av sina uppdrag. I denna rapport beskrivs några aktuella trender i omvärlden som A&U uppfattar som mest relevanta för Göteborgs universitet. För många läsare kommer den största delen av innehållet att vara bekant, och värdet av rapporten ligger då kanske främst i att den ger tillfälle till reflektion över det sammanhang som universitetet befinner sig i.

Årets rapport är strukturerad efter den i omvärldsanalyssammanhang välkända PEST-modellen, alltså politik, ekonomi, samhälle och teknologi. Gränserna mellan dessa områden är inte skarpa, men de fungerar ändå någorlunda väl för att dela upp trender och händelser i kategorier

Samhälle

Internationalisering

Internationaliseringen fortsätter med oförminskad styrka, och inkluderar internationella studenter^{1,2,3,4,5,6,7}, forskningsfinansiering^{8,9,10}, forskningsarbeten och rekrytering av forskare^{11,12}. Det omfattar även länder utanför gruppen av traditionellt starka forskningsnationer^{13,14,15,16}, ofta i regionala samarbeten^{17,18,19,20}. I USA har man svårigheter att hitta studenter som vill eller kan resa utomlands och försöker lösa detta på olika sätt^{21,22}, bl.a. genom att skapa en internationell miljö i USA²³. En tämligen ny utveckling är att flera länder försöker sänka de administrativa hindren för utländska studenter genom att låta dem ansöka på samma sätt som i hemländerna, eller åtminstone med samma handlingar^{24,25,26,27}.

---

¹ University World News, 2015-01-16: [\[Germany\] International mobility on the rise.](#)

² University World News, 2015-01-22: [\[Russia\] Universities to launch foreign student recruitment hub.](#)

³ Herald Scotland, 2015-01-29: [A first: Scots university plans fees refund for UK, overseas students who fail.](#)

⁴ University World News, 2015-05-01: [\[Russia\] Government to raise quota of foreign students by 33 %.](#)

⁵ University World News, 2015-06-19: [\[Canada\] An expanded vision for international education.](#)

⁶ The PIE News, 2015-08-25: [Turkey on course to reach 100K foreign students goal.](#)

⁷ University World News, 2015-12-04: [\[Europe\] EU to ease entry rules for researchers, students.](#)

⁸ Research Professional, 2015-05-01: [Norway teams up with Singapore.](#)

⁹ Research Professional, 2015-06-02: [EU and Japan strike ERC deal.](#)

¹⁰ Research Professional, 2015-06-30: [EU and China strike co-funding deal.](#)

¹¹ University World News, 2015-01-09: [\[Japan\] Restrictions on collaboration are 'hindering' international research.](#)

¹² University World News, 2015-11-06: [\[Japan\] Can Japanese universities really become Super Global?](#)

¹³ University World News, 2015-01-23: [Turkey and Sudan announce higher education initiatives.](#)

¹⁴ University World News, 2015-01-30: [Investing in education hubs – Local support is key.](#)

¹⁵ University World News, 2015-03-20: [\[Iran\] More cross-border campuses in the Arab states.](#)

¹⁶ University World News, 2015-09-05: [BRICS academic collaboration moves forward – slowly.](#)

¹⁷ University World News, 2015-01-30: [\[Egypt\] Regional hub planned to lure African and Arab students.](#)

¹⁸ University World News, 2015-03-20: [\[Africa\] Harmonisation of higher education speeds up.](#)

¹⁹ University World News, 2015-03-20: [\[Africa\] East Africa credit transfer scheme enters new phase.](#)

²⁰ Research Professional, 2015-03-23: [Sudan and South Africa fund joint research.](#)

²¹ The Chronicle of Higher Education, 2015-05-29: [A Global Education Opens Doors but Leaves Many Shut Out.](#)

²² The Chronicle of Higher Education, 2015-05-28: [American Students Want to Study Abroad but Have Concerns.](#)

²³ The Chronicle of Higher Education, 2015-01-22: [Berkeley Plans to Build a Global Campus, 10 Miles From Home.](#)

²⁴ The Guardian, 2015-02-17: [European universities to be part of Ucas admissions.](#)

²⁵ University World News, 2015-05-26: [\[China\] Ministry to gain overseas recognition for gaokao.](#)

²⁶ University Ranking Watch, 2015-06-20: [The Implications of the University of San Francisco Accepting Gaokao scores.](#)

²⁷ University Ranking Watch, 2015-06-27: [Italy and France Accept Gaokao Scores.](#)

Här är ett axplock av internationaliseringsnyheter som kan vara extra intressanta:

- Ett antal franska ingenjörshögskolor har tillsammans med University Euro-Méditerranéenne i Fes i Marocko skapat ett institut som har ambitionen att utbilda ”en internationellt mobil, flerspråkig och entreprenöriell ingenjörselit”. I första antagningsomgången sökte 1200 studenter till de 192 platserna²⁸.
- Kina knyter allt starkare band med länder i väst²⁹, och med allt större självförtroende. Den amerikanska regeringen satsar på att få 1 miljon skolelever att läsa kinesiska till 2020³⁰, och hösten 2017 ska den första utlandsfilialen för ett kinesiskt universitet öppna i USA³¹.
- BRICS-länderna, det vill säga Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika intensifierar sitt samarbete inom forskning och högre utbildning. Enligt en överenskommelse länderna emellan ska de verka för gemensamma forskningsprojekt, sampublicering, och samverkan kring utbildning på avancerad nivå och forskarutbildningsnivå.³²

Flyktingfrågan

Den kraftiga ökningen av antalet asylsökande i Europa påverkar universitet och högskolor på olika sätt^{33,34,35}. Lärosäten ger forskare som flytt från krig plats att verka akademiskt på lärosäten³⁶, myndigheter och lärosäten försöker identifiera problem och lösningar när det gäller antagningsregler så att flyktingar kan få tillträde till högre studier³⁷, och lärare och studenter arbetar ideellt med juridisk rådgivning, språkstöd och direkt bistånd³⁸. I Tyskland har rektorskonferensen dragit igång en kampanj mot främlingsfientlighet³⁹, och i Storbritannien har flera universitet skapat särskilda stipendier för att flyktingar ska kunna studera³⁵. EU-kommissionen har sammanställt vilka initiativ som tagits i EU:s medlemsländer.⁴⁰

---

²⁸ University World News, 2015-04-03: [New institute to train international engineering elite.](#)

²⁹ Research Professional, 2015-10-22: [UK to increase research collaboration with China.](#)

³⁰ The PIE News, 2015-10-26: [Xi Jinping touts Mandarin learning as route to US, UK relations.](#)

³¹ University World News, 2015-11-13: [\[China\] The next step in soft power.](#)

³² University World News 2015-11-21 [New BRICS deal on education, research collaboration](#)

³³ University World News, 2015-09-18: [The Syrian refugee crisis – What can universities do?](#)

³⁴ University World News, 2015-10-17: [\[Europe\] Knocking louder on Europe's door.](#)

³⁵ Times Higher Education, 2015-10-15: [How Europe's academy is addressing the refugee crisis.](#)

³⁶ University World News, 2015-10-17: [\[United Kingdom\] Universities to employ Syrian academic refugees.](#)

³⁷ EUA, 2015-10-26: [Refugee students welcome.](#)

³⁸ GU-journalen, nr 7 2015: [Flyktingarna är vårt ansvar.](#)

³⁹ University World News, 2015-11-12: [\[Germany\] Universities launch drive to oppose rising xenophobia.](#)

⁴⁰ EU-kommissionen [Erasmus+ helping refugees through Higher Education](#)

Teknologi

Open Science (Science 2.0)

I EU-kretsar är *open science* ett populärt fenomen som utvecklas snabbt^{41,42}. Det inkluderar att forskare gör sina resultat fritt tillgängliga (*open access*)^{43,44,45,46}, att de delar sina forskningsdata med andra forskare och ibland helt öppet (*open data*)^{47,48,49,50,51}, att publikationerna skrivs öppet (*evolving manuscripts*)⁵², att allmänheten deltar i forskningsprojekt (*citizen science*)⁵³, och i vissa fall även att bibliometri används för uppföljning och utvärdering⁵³. När det gäller *open access* tar denna förändring alltmer form av en konflikt mellan akademi och tidskriftsförlag^{54,55,56}.

I Sverige drivs frågan om öppna forskningsdata av de forskningsfinansierande myndigheterna och en handfull lärosäten, och handlar då till stor del om den infrastruktur som behövs på grund av att många forskningsfält blir allt mer datadrivna och att forskningsdata behöver kunna spridas till fler forskare^{57,58}. Det finns dock också argument för öppna forskningsdata som ett sätt att åtgärda problem med reproducerbarhet (se nedan).

Digitalisering

IT-utvecklingen får fortsatt viss uppmärksamhet, och på institutionell nivå är det främst olika former av online-utbildningar som utvecklas^{59,60}. Vad gäller IT:s påverkan på undervisningen handlar de fall som uppmärksammas fortfarande i hög grad om eldsjälar som på egen hand utvecklar metoder för att undervisa med IT⁶¹; mer systematiska förändringar av undervisningen lyser med sin frånvaro.

New Media Consortium har nyligen släppt sin årliga framtidsspaning om vilka utvecklingar inom området IT i högre utbildning som vi kommer att se under de närmsta åren, och de pekar ut *bring your own device*, att mäta lärande samt *blended learning* som fenomen som kommer att finnas i och påverka den högre utbildningen under det närmaste året. På

⁴¹ EUA, 2015-10-08: [First meeting of the EUA Expert Group on Science 2.0/Open Science](#).

⁴² Research Professional, 2015-04-22: [Universities stress importance of money to tackle Science 2.0](#).

⁴³ Research Professional, 2015-04-02: [Humanities mega journal seeks UK backing](#).

⁴⁴ Research Professional, 2015-06-06: [Huge cash injection for open-access humanities project](#).

⁴⁵ Research Professional, 2015-09-29: [Open humanities library goes live](#).

⁴⁶ Vetenskapsrådet, 2015-01-15: ["Nu har vi lämnat vårt förslag om nationella riktlinjer för open access"](#).

⁴⁷ Research Professional, 2015-01-07: [ERC holds off on open data requirements](#).

⁴⁸ Research Professional, 2015-01-07: [Academy urges caution on open data](#).

⁴⁹ Research Professional, 2015-01-30: [Data need more standardisation, report says](#).

⁵⁰ Research Professional, 2015-02-05: [How to make the rewards of data sharing outweigh the risks](#).

⁵¹ The Association of Commonwealth Universities, 2015-05-01: [Leading the data revolution](#).

⁵² Times Higher Education, 2015-05-14: ["Evolving manuscripts": the future of scientific communication?](#)

⁵³ Research Professional, 2015-06-04: [The open-science revolution will transform research support](#).

⁵⁴ Times Higher Education, 2015-01-08: [Dutch universities dig in for long fight over open access](#).

⁵⁵ The Chronicle of Higher Education, 2015-11-05: [What a Mass Exodus at a Linguistics Journal Means for Scholarly Publishing](#).

⁵⁶ Research Professional, 2016-01-20: [Publishers denounce France's open-access bill](#).

⁵⁷ Gunnarsson, Magnus (2016). [Inspel till forskningspropositionen från lärosäten, finansärer och några andra](#).

⁵⁸ Vetenskapsrådet (2015). [Förslag till nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information](#).

⁵⁹ Ratio (2015): [Mer än bara MOOC:s – hur onlineutbildning påverkar den amerikanska universitetssektorn](#).

⁶⁰ Universitetskanslersämbetet 2016: [Öppna nätbaserade kurser \(MOOCs\) i svensk högskola](#)

⁶¹ The Chronicle of Higher Education, 2015-08-20: [How Some Professors Deploy Mobile Technology in Their Teaching](#).

längre sikt kommer vi enligt rapporten att få se *augmented and virtual reality*, *makerspaces*, *affective computing* och *robotics*⁶².

Inom forskningen är den tydligaste, övergripande teknologiska trenden att allt fler fält utvecklas mot att bli mer datadrivna och även dataintensiva (*big data*)^{63,64,65,66}. Detta berör diskussionerna om *open data* och infrastruktur för att dela forskningsdata (avsnittet om *open science* ovan).

Ekonomi

Budgetar

Finansieringssituationen för universitet varierar markant mellan olika europeiska länder^{67,68}. I Grekland, Spanien och på Irland har den kraftigt nedåtgående trenden sedan finanskrisen ännu inte stannat av, medan Italien, Portugal och Tjeckien vänt trenden och också återhämtat en del av det de tappade sedan 2010. Storbritannien har lyckats stoppa fallet, men några höjningar blir det knappast tal om under 2016 heller^{69,70}. I Tyskland, Norge, fransktalande Belgien och Luxemburg fortsätter universitetsbudgetarna att öka, vilket även gäller i något mindre grad för Sverige och Nederländerna. Finland och Danmark har haft en uppåtgående trend som ser ut att brytas för 2016^{71,72,73,74,75,76}. I Frankrike har finansieringen i stort sett stått still de senaste åren⁷⁷. Även i USA är bilden splittrad, där vissa delstater har hämtat in det tapp som följde finanskrisen medan andra fortfarande ligger efter^{78,79}.

Den ekonomiska nedgången i Kina har av allt att döma ännu inte påverkat universitetens budgetar^{80,81}. Även i Japan kommer statens finansiering av universiteten 2016 att ligga kvar på samma nivåer som 2015, trots en ansträngd ekonomi⁸². I Australien är det fortfarande osäkert om det blir nedskärningar eller inte^{83,84,85}.

---

⁶² New Media Consortium (2016). [Horizon Report. 2016 Higher Education Edition](#).

⁶³ Lunds universitets magasin, 2014-11-20: [Big data kräver goda navigatörer](#).

⁶⁴ IVA Aktuell, nr 2 2015. [Vetenskap 2.0 ger mycket mer](#).

⁶⁵ Bioscience Technology, 2015-09-30: [Data Driven Research and the Next Generation of Informatics](#).

⁶⁶ Caltech, 2014-11-20: [New Center Supports Data-Driven Research](#).

⁶⁷ EUA, [Public Funding Observatory tool](#).

⁶⁸ EUA (2015). [Public Funding Observatory 2015](#).

⁶⁹ Times Higher Education, 2015-11-10: [Jo Johnson 'described flat-cash science budget as best outcome available'](#).

⁷⁰ The Guardian, 2015-07-08: [I relied on a maintenance grant at university. Its abolition is a distressing defeat](#).

⁷¹ Research Professional, 2015-06-04: [Bleak outlook for Finnish universities as coalition announces budget cuts](#).

⁷² Research Professional, 2015-07-16: [Shok therapy for Finnish budget](#).

⁷³ University World News, 2015-09-04: [\[Denmark\] Ministers impose four years of cuts on universities](#).

⁷⁴ University World News, 2015-10-02: [\[Denmark\] Uproar over heavy cuts in university research](#).

⁷⁵ University World News, 2015-10-29: [\[Denmark\] Students hold mass protests against education cuts](#).

⁷⁶ Vetenskapsrådet, 2015-11-24: [Danmarks forskningsfinansiering](#).

⁷⁷ University World News, 2015-10-02: [\[France\] Budget restores \\$100 million cut from universities last year](#).

⁷⁸ Inside Higher Education, 2015-01-19: [Checkerered Recovery Continues](#).

⁷⁹ The Chronicle of Higher Education, 2015-04-13: [State Spending on Higher Education Shows 'Sizable' Increase](#).

⁸⁰ Time, 2016-01-04: [How China's Economic Slump Could Hurt American Colleges](#).

⁸¹ Al Jazeera, 2016-01-13: [China's economic crisis is coming](#).

⁸² The Mainichi, 2015-12-15: [Gov't to maintain subsidy levels for national universities in fiscal 2016 budget plan](#).

⁸³ University World News, 2015-07-03: [\[Australia\] Universities warned to brace for 20 % funding cut](#).

⁸⁴ University World News, 2015-09-21: [\[Australia\] New PM set to review higher education reform package](#).

⁸⁵ The Sydney Morning Herald, 2015-12-01: [Up front discount scrapped: Labor backs two university fee changes, saving \\$1.1b](#).

I Brasilien har recessionen lett till kraftiga nedskärningar inom forskning och högre utbildning⁸⁶, så att t.ex. det massiva stipendieprogrammet för internationella studier *Science without Borders* får se sin budget för 2016 krympa med 40 procent⁸⁷.

Studieavgifter

Det privata andelen av utgifterna för högre utbildning har ökat i OECD-länderna de senaste åren (2000-2012), inte minst på grund av att studieavgifter införts i flera länder⁸⁸, och studieavgifter diskuteras nu på flera håll i världen. I USA ligger avgifterna fortfarande på rekordhöga nivåer sett som andelar av de offentligägda lärosätenas intäkter⁸⁹, och allt fler röster höjs för att skapa breda stipendieprogram som gör (åtminstone tvååriga) collegeprogram mer eller mindre kostnadsfria för studenterna^{90,91,92,93,94,95,96,97,98,99}.

I Storbritannien har studieavgifterna höjts kraftigt de senaste åren¹⁰⁰, och som konsekvens har deltidstudier minskat¹⁰¹, ansökningarna har minskat till utbildningar som antas leda till lågbetalda jobb¹⁰², och studielånssystemet har hamnat i obalans (de flesta studenter lånar till avgifterna)^{103,104}.

I Chile har parlamentet nyligen beslutat att högre studier ska vara avgiftsfria för de 50 % fattigaste familjerna (cirka 180 000 studenter berörs)¹⁰⁵, och i Sydafrika har föreslagna höjningar av studieavgifterna mött kraftiga protester¹⁰⁶, vilket fått regeringen att backa¹⁰⁷.

Finland har beslutat att införa avgifter för internationella studenter utanför EU/EEA från och med augusti 2017¹⁰⁸. I Sverige har diskussionen om studieavgifter för internationella studenter utanför EU/EEA fortsatt, bland annat utifrån hur avgifterna påverkat internationaliseringen vid svenska lärosäten^{109, 110 111}.

---

⁸⁶ Nature, 2015-09-30: [Brazilian science paralysed by economic slump](#).

⁸⁷ ICFE Monitor, 2015-09-15: [Brazil's Science Without Borders programme facing cuts in 2016](#).

⁸⁸ OECD Education at a glance 2015 [Education at a glance 2015](#)

⁸⁹ The Washington Post, 2015-04-13: [States are spending slightly more on higher education. But so are families](#).

⁹⁰ University World News, 2015-01-23: [\[United States\] Obama eyes legacy with free higher education](#).

⁹¹ The Chronicle of Higher Education, 2015-01-23: [Where Free-Community-College Plans May Prosper: In the States](#).

⁹² Inside Higher Education, 2015-04-07: [Plausible Promise?](#)

⁹³ The Chronicle of Higher Education, 2015-06-12: ['Debt-Free College' Is Democrats' New Rallying Cry](#).

⁹⁴ Inside Higher Education, 2015-07-09: [Free Community College Catches On](#).

⁹⁵ Inside Higher Education, 2015-07-13: [Casting a Wider Net](#).

⁹⁶ Inside Higher Education, 2015-07-20: [Boosting Aid](#).

⁹⁷ Inside Higher Education, 2015-08-10: [Clinton's Big Plan for Higher Ed](#).

⁹⁸ Inside Higher Education, 2015-08-11: [A Bigger Federal Role](#).

⁹⁹ Inside Higher Education, 2015-09-09: [Obama Steps Up Push for Free](#).

¹⁰⁰ University World News, 2015-11-27: [\[United Kingdom\] English students pay world's highest tuition fees](#).

¹⁰¹ University World News, 2015-01-16: [\[United Kingdom\] Sharp drop in part-time student enrolment since tuition fee rises](#).

¹⁰² University World News, 2015-04-11: [\[United Kingdom\] Tuition fee hike hit courses with low salary expectations](#).

¹⁰³ The Independent, 2015-01-11: [Student debt to cost Britain billions within decades](#).

¹⁰⁴ Study International, 2015-08-06: [The Challenges Facing UK Higher Education](#).

¹⁰⁵ University World News 2016-01-06 [Free tuition for students from 50% poorest families](#)

¹⁰⁶ University World News 2015-10-16 [Student fees versus transformation at HE summit](#)

¹⁰⁷ University World News 2016-01-08 [Government boosts student aid following #FeesMustFall](#)

¹⁰⁸ University World News 2016-01-09 [Foreign students face tuition fees from next year](#)

¹⁰⁹ Dagens Samhälle 2015-10-29 [Gör utbildning avgiftsfri för utländska studenter](#)

¹¹⁰ Svenska Dagbladet 2015-11-22 [Universiteten måste klara att bli globala](#)

¹¹¹ Sydsvenska Dagbladet 2016-01-22 [Studieavgiften avskräcker inte](#)

Forskningsfinansiering

I EU har ordförande Jean-Claude Juncker drivit igenom att 2,2 mdr euro ska tas från budgeten för det pågående ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont 2020, till en investeringsfond som ska fokusera på infrastruktur, innovation samt små- och medelstora företag; ERC:s budget påverkas inte^{112,113}.

Den svaga trenden mot internationalisering av forskningsfinansiering fortsätter. Norges forskningsråd gör en gemensam utlysning av forskningsmedel med Singapore Maritime Institute¹¹⁴, Kina och EU försöker öppna sina forskningsprogram för varandras forskare¹¹⁵, Japan deltar i ERC¹¹⁶, och rektorn för Maastrichts universitet vill att ERC ska ta över rollen som Nederländernas forskningsråd¹¹⁷.

Politik

Forskningspropositionen

Regeringen planerar en forskningspolitisk proposition till hösten 2016, och den ska innehålla ”forskning, högre utbildning och forskningsrelaterad innovation”¹¹⁸. Både lärosäten och finansierare vill se ett nationellt enhetligt karriärsystem, som innehåller en fyra- eller sexårig meriteringstjänst med rätt till prövning för tillsvidareanställning enligt i förväg uppställda tydliga kriterier (*tenure track*). De är också överens om att lärosätena behöver ökad autonomi, med större frihet att ingå avtal, bilda och driva bolag, äga fastigheter och bygga upp kapital^{119,120}. Lärosätena vill, som en del av autonomin, se en höjd andel basanslag, och de får visst stöd från de forskningsfinansierande myndigheterna i den frågan¹²¹. Mer detaljer om inspelen till forskningspropositionen finns att läsa i en separat rapport från Analys och utvärdering⁵⁷.

Forskningsministern har antytt att basanslagen ska öka, att villkoren för unga forskare ska förbättras, att mobilitet ska uppmuntras, att ett nytt system för forskningsutvärdering ska införas, att life science och klimat är prioriterade områden, samt att den skeva könsfördelningen behöver åtgärdas^{122,123,124}.

---

¹¹² Research Professional, 2015-05-28: [ERC saved as Horizon 2020 prepares for €2bn cut.](#)

¹¹³ Research Professional, 2015-06-04: [ERC saved but Council plays hardball on investment fund.](#)

¹¹⁴ Research Professional, 2015-05-01: [Norway teams up with Singapore.](#)

¹¹⁵ Research Professional, 2015-06-30: [EU and China strike co-funding deal.](#)

¹¹⁶ Research Professional, 2015-06-02: [EU and Japan strike ERC deal.](#)

¹¹⁷ Research Professional, 2015-01-28: [Maastricht rector calls for abolition of Dutch funder.](#)

¹¹⁸ Regeringen, 2015-03-05: [Regeringen påbörjar arbetet med ny forskningsproposition.](#)

¹¹⁹ Uppsala Nya Tidning, 2015-06-23: [Riv hindren istället.](#)

¹²⁰ Heckscher, Sten (2015). [Ökad handlingsfrihet för statliga lärosäten.](#)

¹²¹ Pams blogg, 2015-01-19: [Forskningsfinansierare ense med SUHF om behov av ökat basanslag.](#)

¹²² Dagens Nyheter, 2015-06-08: [Fler unga och kvinnor ska få ta del av pengarna.](#)

¹²³ Research Professional, 2015-07-20: [Questions of quality and quantity.](#)

¹²⁴ Astrid Söderbergh Widding, Rektors blogg, 2016-01-20: [Steningevik 2016 – årets rektorsmöte.](#)

Lärosätessammanslagningar

Inom framförallt Europa har det under det senaste dryga decenniet skett ett flertal lärosätessammanslagningar, och detta fenomen fortsätter, om än i olika former^{125,126}. I Frankrike har samgåendena förberetts under några år och är nu i full gång, och det skapas jättelika universitet av anglosaxisk typ (som alltså innehåller utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå samt forskning)^{127,128,129}. I Norge och Finland vill regeringarna skapa stabilare miljöer och även högre kvalitet genom sammanslagningar riktade mot de minsta lärosätena; i Norge är detta en tämligen strukturerad process där man i ett första steg ska slå ihop fjorton lärosäten till fem^{130,131,132,133}, medan den finska regeringen uppmanar till samgåenden i allmänhet^{134,135,136}.

Det är tämligen tyst om sammanslagningar i Sverige, men under den senaste tiden har det kommit förslag som på olika sätt skulle innebära en centralisering av lärarutbildningen. OECD^{137,138} anser att lärarutbildningen bör koncentreras till färre orter, och får medhåll av Lärarnas Riksförbunds Studerandeförening¹³⁹. Riksrevisionen¹⁴⁰ menar att regeringen bör underlätta för lärosätena att i samverkan specialisera sig på olika lärarutbildningsinriktningar. På ett mer allmänt plan har Kungliga vetenskapsakademien rekommenderat att högskolorna ska affilierats med forskningsuniversitetet, för att kunna koncentrera resurserna till de senare och samtidigt ge alla studenter tillgång till lärare som också är aktiva och framstående forskare¹⁴¹.

Högre utbildning och arbetsmarknaden

I Sverige leder eftergymnasiala studier i hög utsträckning till jobb¹⁴². Många pekar dock på att a) vissa akademikergrupper har jobb under sin kvalifikationsnivå, b) att den s.k. utbildningspremien i form av högre lön är förhållandevis låg i Sverige, och c) att utbildningsutbudet vid landets lärosäten inte matchar arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft. Analys och utvärdering har i olika sammanhang rapporterat om akademikers arbetsmarknad och matchningsdebatten, och vi hänvisar till dessa rapporter för den som

---

¹²⁵ EUA, 2015. <http://www.university-mergers.eu/>

¹²⁶ Pruvot, E.B.; Estermann, T. & Mason, P. (2015). [Define thematic report: University mergers in Europe](#). EUA.

¹²⁷ Research Professional, 2015-01-14: [Paris mega-university gets under way](#).

¹²⁸ Research Professional, 2015-01-28: [Proposed university merger leads to resignations](#).

¹²⁹ Le Monde, 2015-09-15: [L'UPMC et Paris-Sorbonne veulent créer une méga-université parisienne](#).

¹³⁰ NRK, 2015-01-28: [Gigant-universitet med satellitter](#).

¹³¹ Research Professional, 2015-01-30: [Government considers mergers](#).

¹³² University World News, 2015-01-30: [\[Norway\] Board vote could trigger historic wave of university mergers](#).

¹³³ University World News, 2015-03-20: [\[Norway\] Universities and colleges face wholesale reforms](#).

¹³⁴ Research Professional, 2015-10-30: [Minster urges universities to speed up reform](#).

¹³⁵ Research Professional, 2015-04-17: [Industry calls for university mergers](#).

¹³⁶ Research Professional, 2015-11-05: [Three universities test the waters before forming Tampere 3](#).

¹³⁷ Skolvärlden, 2015-05-04: [OECD: Krävs stora förändringar](#)

¹³⁸ OECD: [Improving Schools in Sweden: An OECD Perspective](#)

¹³⁹ Uppsala Nya Tidning 2015-10-22: [Låt färre utbilda lärare](#)

¹⁴⁰ Riksrevisionen, sep 2014: [Statens dimensionering av lärarutbildningen – utbildas rätt antal lärare? \(RiR 2014:18\)](#)

¹⁴¹ Kungliga vetenskapsakademien, 2015-10-21: Yttrande från Kungl. Vetenskapsakademien inför den kommande forskningspolitiska propositionen 2016. Dnr: KVA/2015/93/76. Kan även fås från Utbildningsdepartementets registratur, under diarienummer U2015/01662/UH.

¹⁴² Universitetskanslersämbetet, 2015-12-17: [Sverige i topp inom OECD: Högre utbildning leder till jobb](#)

vill fördjupa sig i ämnet¹⁴³. Här redogörs för några intressanta debattinslag, beslut och åtgärder från det senaste året.

I SOU:n *Högre utbildning under 20 år* dras slutsatsen att dimensioneringen av högre utbildning i stort sett fungerar bra, med viktiga undantag för lärarutbildningen och vårddyrken där det råder och kommer att råda allvarlig brist^{144,145,146}. Regeringen har gett *Arbetsförmedlingen* och *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tilväxtanalys)* i uppdrag att ta fram en sammanvägd bild av hur kompetensförsörjningsbehoven inom olika utbildnings- och yrkeskategorier kommer att utvecklas i Sverige till 2040¹⁴⁷. Redan nu genomförs dock särskilda satsningar på att bygga ut Lärarutbildningen, vilket också inbegriper insatser med olika snabbspår till lärarexamen^{148, 149, 150}. Alla tror inte att dessa åtgärder räcker^{151, 152}.

Diskussionen om matchning och utbildningsdimensionering förs även internationellt, och olika typer av incitament för bättre matchning föreslås. För att underlätta för studenter att välja utbildningar med goda arbetsmarknadsutsikter vill vissa länder att lärosätena publicerar etableringsgraden och lönenivån för sina alumner som ett slags konsumentupplysning^{153,154}. Finland¹⁵⁵ och Storbritannien ^{156,157} är i färd med att inkludera alumners arbetsmarknadsetablering som en del i utvärderings- och resurstilldelningssystemen. Liknande förslag har i Sverige föreslagits av Moderata Studenter¹⁵⁸.

I Ghana¹⁵⁹ förs en diskussion om att bara ge studielån till studenter som läser utbildningar med goda arbetsmarknadsutsikter, och i Nigeria vill presidenten avgiftsfria högre utbildning inom naturvetenskap, teknik och lärarutbildning, där arbetsmarknadens behov är stora¹⁶⁰.

Anställningsbarhet

När det gäller vilka färdigheter en utbildning ska ge påpekas ofta att lärosäten måste samverka mer med arbetsgivare och vara lyhörda gentemot deras behov^{161,162,163}. Flera länder

---

¹⁴³ [Rapporter från Analys och utvärdering om matchning och akademikers arbetsmarknad](#)

¹⁴⁴ [Högre utbildning under 20 år SOU 2015:70](#)

¹⁴⁵ Svenska Dagbladet, 2015-11-22: [Lyft utbildningen inom vård och skola](#)

¹⁴⁶ Sveriges Kommuner och Landsting, 2015-10-29: [Staten måste ta större ansvar för högre utbildning](#)

¹⁴⁷ Regeringen, 2015-12-11: [Uppdrag om framtagande av kunskapsunderlag](#)

¹⁴⁸ Göteborgs universitet: [Alternativ KPU förhöjd studietakt](#)

¹⁴⁹ [Teach for Sweden](#)

¹⁵⁰ Dagens Nyheter, 2015-10-25: [Regeringen vill få fler forskare att bli lärare](#)

¹⁵¹ SACO, 2015-10-07: [Läraryrket katastrofal – radikala åtgärder krävs](#)

¹⁵² Universitetskanslersämbetet, 2016-01-21: [Fortsatt fler söker sig till lärarutbildningen- men långt från det prognostiserade behovet](#)

¹⁵³ University World News, 2015-09-19: [Universities to publish graduates' job data](#)

¹⁵⁴ Information, 2015-05-02: [Åbenhed om lön og arbejdsløshed møder kritik](#)

¹⁵⁵ Undervisnings- och kulturministeriet 2015-07-12: [Ett förslag till finansieringsmodell för universiteten fr o.m. 2017](#)

¹⁵⁶ University World News, 2015-11-06: [UK universities face biggest shake-up for decades](#)

¹⁵⁷ Times Higher Education, 2015-11-06: [Higher education Green Paper at a glance](#)

¹⁵⁸ Dagens Samhälle, 2015-10-14: [Förlegat fördela resurser efter antal studenter](#)

¹⁵⁹ GhanaNation, 2015-11-02: [Students loan trust ponders financing only courses relevant to job market](#)

¹⁶⁰ Pie News, 2016-01-23: [Nigeria proposes free tertiary education in science, technology](#)

¹⁶¹ Dagens Samhälle, 2015-09-01: [Upp till högskolorna att skapa jobb i hela landet](#)

¹⁶² Göteborgs-Posten, 2015-10-19: [Fler får jobb om högskola-näringsliv samverkar bättre](#)

¹⁶³ [Högre utbildning under 20 år SOU 2015:70](#)

lägger nu alltmer vikt vid entreprenörskapsinslag i högre utbildning för att öka utbildningarnas nytta och förbättra studenternas möjligheter till försörjning efter examen^{164,165,166,167}.

En relativt ny företeelse som väckt intresse hos politiska beslutsfattare i USA är så kallade *coding boot camps*. Det är vanligtvis korta utbildningar (cirka en termin) inom webbdesign, programmering etc., som ges av privata utbildningsföretag och som inriktas på att ge specifika färdigheter som arbetsgivare efterfrågar. Nu börjar det också dyka upp boot camp-kurser som kan inräknas i universitetsexamen^{168,169}, och inom kort väntas USA:s utbildningsdepartement starta försök där högskolor ska kunna samarbeta med coding boot camps om kurser som berättigar till studielån.

Livslångt lärande, omställning, fortbildning och validering

Det livslånga lärandet har diskuterats flitigt under året i Sverige. Globaliseringen, digitaliseringen och automatiseringen av arbetsuppgifter gör att många debattörer spår en framtid där yrken försvinner och tillkommer oförutsägbart och i snabb takt. Samma debattörer menar att denna utveckling kommer att kräva bättre möjligheter till omställning och genomgripande vidareutbildning under arbetslivet^{170,171,172,173}. Riksrevisionen har inlett en granskning av lärosätenas arbete med livslångt lärande, med särskilt fokus på utbildningsutbudet för redan yrkesverksamma¹⁷⁴.

Den ökade invandringen har aktualiserat frågan om validering och kompletterande utbildning, och regeringen har tillsatt en nationell delegation för validering, de har gett Universitets- och högskolerådet i uppdrag att utreda en särskild valideringsinsats inom högskolan, och de har delat ut extra medel (redan under 2015) för kompletterande utbildningar¹⁷⁵. I Tyskland görs liknande insatser¹⁷⁶.

Breddat deltagande

Breddat deltagande – eller arbetet med att öka mångfalden på högskolan – står åter på den politiska utbildningsagendan. Enligt OECD har familjebakgrund fortsatt stor betydelse för deltagandet i högre utbildning¹⁷⁷. I Sverige har Universitets- och högskolerådet under året haft regeringens uppdrag att kartlägga och analysera lärosätenas arbete med breddad rekry-

---

¹⁶⁴ University World News, 2015-11-07: [Entrepreneurship education is now in all universities](#)

¹⁶⁵ University World News, 2015-12-13: [Urgent need to enable and sustain entrepreneurship](#)

¹⁶⁶ New Times Rwanda, 2015-11-09: [Higher learning institutions challenged to promote entrepreneurship among students](#)

¹⁶⁷ University World News, 2015-11-21: [Ministry introduces compulsory courses for universities](#)

¹⁶⁸ Inside Higher Education, 2015-10-09: [College Credit for a Boot Camp](#)

¹⁶⁹ The Chronicle of Higher Education, 2015-10-13: [University-Run Boot Camps Offer Students Marketable Skills — but Not Course Credit](#)

¹⁷⁰ Dagens Nyheter, 2015-11-20: [En utbildning räcker inte längre för ett helt arbetsliv](#)

¹⁷¹ TCO-Utredarna, 2015-11-20: [Regeringens framtidsgrupp om arbetsmarknaden: Bra analys men kompetensförsäkring inte okomplicerat](#)

¹⁷² TCO-Utredarna, 2015-11-18: [Kompetenslinje för bättre jobbhoppning](#)

¹⁷³ Svenskt Näringsliv 2015: [The economy and digitalization – opportunities and challenges](#)

¹⁷⁴ Riksrevisionen, 2015-11-05: [Det livslånga lärandet inom högre utbildning](#)

¹⁷⁵ Dagens Nyheter, 2015-02-05: ["Så vill regeringen satsa på invandrade akademiker"](#).

¹⁷⁶ Research Professional, 2015-03-10: [German bid to raise acceptance of foreign qualifications](#).

¹⁷⁷ University World News, 2015-11-24: [Upward mobility not assured by rising HE participation](#)

tering¹⁷⁸. Den som är intresserad av hur EU-länderna arbetar med frågan kan läsa rapporten *Modernisering av högre utbildning i Europa* som gavs ut av Eurydikenätverket 2014¹⁷⁹.

Microdegrees och badges

Vid MIT ges studenter numera möjlighet att läsa första delen av ett mastersprogram som avgiftsfri MOOC där inga särskilda antagnings- eller förkunskapskrav finns. De som får goda resultat har stora möjligheter att antas till programmets avslutande, campusförlagda del. Efter MOOC-delen får studenterna ett certifikat (*en micromaster*) som förväntas ha ett arbetsmarknadsvärde i sig själv^{180,181}. Vid MIT finns förhoppningar om att denna typ av kombinationer av MOOC:s och campusutbildning öppnar upp för fler och bredare grupper av studenter

I USA finns liknande system sedan flera år utanför MOOC-sfären, och fenomenet växer¹⁸². Andra organisationer än universitet och högskolor utfärdar certifikat eller *badges* för mycket avgränsade kompetenser^{183,184}, och högskolor utformar nu sina utbildningar så att studenterna får med sig sådana specialiserade, externa, formella meriter^{185,186}. Det finns också exempel där yrkesutbildningar delas upp i flera mindre delar, som vart och ett ger certifikat som visar på den delens arbetsmarknadsvärde. Modellen kallas *stackable credentials* och ger studenter möjlighet att läsa sin yrkesutbildning stegvis och få direkt utdelning på arbetsmarknaden efter varje steg¹⁸⁷.

Innovation

I många länder trycker regeringarna på för att forskningen ska leda till ekonomisk tillväxt. Det handlar om särskilda satsningar för att stödja kommersialisering^{188,189,190}, även inom samhällsvetenskap¹⁹¹; det handlar om att finansärer väljer att stödja forskning som leder till samhällsnytta¹⁹²; och det handlar om att lärosäten uppmanas att utveckla kontakter med näringslivet^{193,194,195}. Reaktionerna från akademien är ömsom positiva^{196,197} och ömsom

---

¹⁷⁸ Regering.n 2015-03-13: [Regeringen ger uppdrag för att stärka breddad rekrytering till högskolan](#)

¹⁷⁹ Eurydice, maj 2014: [Modernisation of Higher Education in Europe](#)

¹⁸⁰ Changing Higher Education, 2015-10-13: [MIT's self-disruption: an update](#)

¹⁸¹ MIT 2015-10-07: [Online courses + time on campus = a new path to an MIT master's degree](#)

¹⁸² The Chronicle of Higher Education, 2015-09-14: [Next: The Credentials Craze.](#)

¹⁸³ The Chronicle of Higher Education, 2012-04-08: [A Future Full of Badges.](#)

¹⁸⁴ The Chronicle of Higher Education, 2015-09-14: [A Gallery of Credentials.](#)

¹⁸⁵ The Chronicle of Higher Education, 2015-09-14: [When a Degree Is Just the Beginning.](#)

¹⁸⁶ The Chronicle of Higher Education, 2015-09-14: [Master's-Degree Programs Specialize to Keep Their Sheen.](#)

¹⁸⁷ The Chronicle of Higher Education, 2015-09-14: [Stack Those Credentials.](#)

¹⁸⁸ Research Professional, 2015-11-24: [State unveils tech transfer plan.](#)

¹⁸⁹ Australian Government, Department of Education and Training: [Boosting the Commercial Returns from Research.](#)

¹⁹⁰ Research Professional, 2015-05-28: [Russia announces plans for 35 innovation centres.](#)

¹⁹¹ Research Professional, 2015-03-10: [Berlin to support translation of research.](#)

¹⁹² Inside Higher Education, 2015-01-16: [Humanities for America.](#)

¹⁹³ University World News, 2015-03-27: [\[Middle East\] Universities urged to develop links with industry.](#)

¹⁹⁴ Le Monde, 2015-08-28: [Timides fiançailles entre l'université et l'entreprise.](#)

¹⁹⁵ Research Professional, 2015-03-19: [Universities still shun industry collaboration.](#)

¹⁹⁶ Research Professional, 2015-03-11: [Keep impact case studies in the REF, urges University Alliance.](#)

¹⁹⁷ Dagens Nyheter, 2015-04-02: ["Forskningsgenombrottet som Sverige slarvade bort".](#)

negativa^{198,199,200}. Vi har valt ut några nyheter på detta tema som vi tycker är extra intressanta:

- I Tyskland har samarbetet mellan akademi och näringsliv gått så långt att en anti-korruptionsorganisation slår larm, och varnar för att näringslivet fått för stort inflytande över universitet och högskolor²⁰¹. (Motsvarande kritik finns även i USA¹⁹⁸.)
- I Sverige har Vinnova låtit undersöka några lärosätens samverkan med det omgivande samhället och hur de har påverkats av finansierarnas insatser sedan 1985²⁰². De konstaterar bl.a. att de gamla, breda universiteten är de som har minst utvecklad samverkan, medan de nya lärosätena och de tekniska högskolorna har samverkan som en mer självklar del av verksamheten.
- I Storbritannien har två forskare beräknat kostnaderna för att skriva de fallstudier om genomslag utanför akademien som var en del av den stora forskningskvalitetsmätningen REF. Kostnaderna vid lärosätena beräknas ha uppgått till 55 miljoner pund, och mediankostnaden för att producera en fallstudie var 7500 pund, motsvarande 100 000 SEK²⁰³.

Kvalitetsutvärderingar

Kvalitetsutvärderingssystemet har också varit på tapeten under 2015. Universitetskanslers-ämbetet har utvärderat vilka effekter det nationella utbildningsutvärderingssystem som användes 2011-2014 hade på lärosätenas utbildningsverksamhet²⁰⁴. Sent på året lade regeringen ett förslag till nytt kvalitetssäkringssystem på riksdagens bord²⁰⁵. Förslaget har i huvudsak tagits emot väl av lärosätena, även om kritik förekommit^{206,207}.

Även i Storbritannien diskuteras det nya utvärderingssystemet för utbildning (TEF)²⁰⁸ och standardiserade tester för att jämföra studentprestationer och lärande vid landets lärosäten²⁰⁹. Liknande, och långt framskridna, planer på jämförande mätningar av studenters lärande finns i USA²¹⁰.

Även på den internationella arenan pågår en diskussion om huruvida det är möjligt att på ett meningsfullt sätt jämföra studenters lärande vid lärosäten i olika länder. OECD har under några år arbetat med ett internationellt jämförande test av högskolestudenters kunskaper och färdigheter som kallas *Assessment of Higher Education Learning Outcomes* (AHELO). AHELO-projektet, som beskrivits som högre utbildnings motsvarighet till

---

¹⁹⁸ University World News, 2015-03-13: [Corporatisation 'threatens academic freedom' – AAUP.](#)

¹⁹⁹ The Chronicle of Higher Education, 2015-03-20: [Welcome to Ohio State. Where Everything Is for Sale.](#)

²⁰⁰ Research Professional, 2015-02-24: [Science Europe cautions against 'forcing' of business innovation.](#)

²⁰¹ University World News, 2015-02-20: [\[Germany\] Controversy over higher education links with industry.](#)

²⁰² Åström m.fl. (2015). [Långsiktig utveckling av svenska lärosätens samverkan med det omgivande samhället. Effekter av forsknings- och innovationsfinansierars insatser.](#)

²⁰³ Research Professional, 2015-03-25: [Was it worth it?](#)

²⁰⁴ Universitetskanslersämbetet, 2015-11-19: [Utbildningsutvärderingarnas effekter](#)

²⁰⁵ Regeringen, 2105-12-15: [Kvalitetssäkring av högre utbildning](#)

²⁰⁶ Svenska Dagbladet, 2015-12-17: [Spretigt system för kvalitet i högskolan](#)

²⁰⁷ Dagens Samhälle, 2016-01-15: [Så kvalitetssäkras högre utbildning, ministern!](#)

²⁰⁸ Times Higher Education, 2015-08-04: [Teaching excellence framework \(TEF\): everything you need to know](#)

²⁰⁹ Times Higher Education, 2015-09-15: [Hefce to pilot standardised student tests](#)

²¹⁰ Inside Higher Education, 2015-09-25: [Are They Learning?](#)

PISA-mätningarna, har dock gått i stöpet efter hård kritik och ovilja att delta från flera länder²¹¹. OECDs utbildningsansvariga tycks dock inte helt ha övergett tankarna på internationella jämförelser av lärande i högre utbildning^{212,213,214}.

Under tiden har det EU-finansierade projektet *Measuring and Comparing Achievements of Learning Outcomes in Higher Education in Europe* (CALOHEE) börjat ta form. CALOHEE startade under hösten 2015 och ska ta fram internationellt jämförbara tester av lärande i högre utbildning²¹⁵. En första pilotomgång väntas vara klar under 2017.

Invärd

Kvalitet i utbildningen

Med viss regelbundenhet når frågan om den högre utbildningens kvalitet den offentliga debatten. Under 2013 var diskussionen särskilt intensiv²¹⁶, och nu i början av 2016 har den blossat upp igen. Debatten kan delas in i tre huvudfåror. Den första handlar om balansen mellan satsningar på kvalitet och satsningar på kvantitet i högre utbildning. De som vill ha mer satsningar på kvalitet pekar på den kraftiga utbyggnaden av högskolan under de senaste decennierna och menar att det har lett till att kvaliteten har halkat efter (få lärarledda timmar, studenter som behöver mer stöd, och lärare utan forskning i tjänsten), medan deras meningsmotståndare hävdar att en fortsatt utbyggnad är viktig för att alla som vill studera ska få chansen och att man kan höja kvaliteten samtidigt^{217,218,219,220,221,222,223,224,225,226,227,228,229,230,231,232}.

Den andra fåran handlar om vilka krav som ställs på studenterna och vilka attityder och förkunskaper de har. En grupp, som är helt dominerande i det samtalet, menar att förväntningarna på studenterna är för låga, att studenterna har fel attityd, att de lägger för lite tid på sina studier och att lärarnas kompetens inte respekteras tillräckligt av vare sig

---

²¹¹ University World News, 2015-05-15: [AHELO: the myth of measurement and comparability](#)

²¹² University World News, 2015-10-15: [OECD to launch university outcomes benchmark system](#)

²¹³ Times Higher Education, 2015-12-02: [Andreas Schleicher: TEF relies on 'proxies' for teaching quality](#)

²¹⁴ University World News, 2016-01-30 [New mechanisms are needed to improve transparency](#)

²¹⁵ Times Higher Education, 2015-09-04: [EU backs project to test students across Europe](#)

²¹⁶ Analys och utvärdering: [Aktuella frågor i omvärlden. December 2013.](#), sid 13

²¹⁷ Dagens Nyheter, 2014-12-30: [Högre utbildningskvalitet måste gå före fler platser.](#)

²¹⁸ Dagens Nyheter, 2014-12-30: [Slöseri med kompetens att inte bygga ut högskolan.](#)

²¹⁹ Dagens Nyheter, 2015-01-02: [Ingen motsättning mellan kvalitet och utbyggd högskola.](#)

²²⁰ Sveriges radio, 2015-01-20: [För få lärarledda lektioner för vissa grupper.](#)

²²¹ Dagens Nyheter, 2015-04-28: [Kunskap i en ond spiral.](#)

²²² Svenska Dagbladet, 2015-05-08: [Kvalitet måste gå före fler platser.](#)

²²³ Svenska Dagbladet, 2015-05-03: [Pengarna till högskolan är en tummetott.](#)

²²⁴ Göteborgs-Posten, 2015-05-12: [Hög kvalitet viktigare än fler högskoleplatser.](#)

²²⁵ Göteborgs-Posten, 2015-05-15: [Fler platser med bättre kvalitet.](#)

²²⁶ Svenska Dagbladet, 2015-05-27: [Liten lärartid i högskolan trots miljonsatsning.](#)

²²⁷ Expressen, 2015-06-02: [Efter Pisaskolan – nu får vi Pisahögskolan.](#)

²²⁸ Expressen, 2015-07-01: [Kvantitet sätts före kvalitet på högskolan.](#)

²²⁹ Svenska Dagbladet, 2015-11-13: [Oansvarigt av regeringen att bygga ut högskolan](#)

²³⁰ Svenska Dagbladet 2015-11-16: [Fel ställa utbyggnad mot ökad kvalitet](#)

²³¹ Svenska Dagbladet 2016-01-27 : [Halvera antalet studenter på universiteten](#)

²³² Anders Söderholms (MIUN) rektorsblogg 2016-01-27 [Högskoledebatt på lösan sand](#)

studenter eller styrsystem^{233,234,235,236,237,238,239,240,241,242,243} (en diskussion som också finns i USA^{244,245,246,247}). Undantagsvis höjs någon röst som försvarar studenterna^{248,249}.

Slutligen finns en fåra i debatten om utbildningskvalitet som handlar om högskolans styrning. Det handlar om att det finns en kvalitetsförsämrande incitamentsstruktur inbyggd i HST/HPR-systemet, att utbildningens status i den akademiska världen måste höjas, och att det borde införas ett tvånivåsystem bland lärosätena med utbildningsfokuserade högskolor och forskningsfokuserade universitet^{250,251,252,253}.

Kollegialitet och management

Den offentliga debatt om kollegialitet kontra management som fördes i svenska medier 2014 (se förra årets utgåva av denna rapport, ”Aktuella frågor i omvärlden. Februari 2015”) förs knappast längre, med utredningen om ledning av universitet och högskolor som det främsta undantaget^{254,255,256}. I USA och Storbritannien lever debatten²⁵⁷, men lutar där ofta över i en kritik mot kommersialisering och kortsiktigt nyttotänkande^{258,199,198, 259,265, 266,260,261,262}.

Anställningsvillkor och rekrytering

På flera håll i världen intresserar man sig för lärare och forskares anställningsvillkor. I USA finns en rörelse mot färre tillsvidareanställningar (”tenure”) och fler tidsbegränsade anställningar (”adjunct”), och detta ses av vissa som bra och av andra som dåligt; de tidsbegränsade anställningarna är ofta mycket lågt betalda^{263,264,265,266,267}. I Storbritannien kriti-

²³³ Svenska Dagbladet, 2014-09-02: [Högre förväntningar ger bättre högskolor](#).

²³⁴ Dagens Nyheter, 2015-02-26: [Universitetsreform behövs för att höja kunskapsnivån](#).

²³⁵ Svenska Dagbladet, 2015-02-26: [Examen lika lätt som körkort](#).

²³⁶ Dagens Nyheter, 2015-03-11: [Carl Johan von Seth: Lärarna måste ha företräde](#).

²³⁷ Göteborgs-Posten, 2015-03-17: [Värdesätt högre utbildning mer](#).

²³⁸ Svenska Dagbladet, 2015-04-25: ["Curling" på universitetet till hög kostnad](#).

²³⁹ Expressen, 2015-05-27: [Unqa arbetslösa – ni måste hugga i](#).

²⁴⁰ Expressen, 2015-06-08: [Jag skäms över vissa ungas bortskämdhet](#).

²⁴¹ Svenska Dagbladet 2016-01-26 [Högre utbildning ett haveri](#)

²⁴² [Långtidsutredningen \(SOU 2015:90\) bil 5 Utbildning för framtidens arbetsmarknad](#)

²⁴³ Svenska Dagbladet 2016-01-30: [Slopa möjlighet till omprov på universiteten](#)

²⁴⁴ The Chronicle of Higher Education, 2014-09-02: [Let's Ask More of Our Students – and of Ourselves](#).

²⁴⁵ The Chronicle of Higher Education, 2014-09-02: ['Adrift' After College: How Graduates Fail](#).

²⁴⁶ The Chronicle of Higher Education, 2014-09-02: [Do Americans Expect Too Much From a College Degree?](#)

²⁴⁷ The Chronicle of Higher Education, 2015-06-10: [Dear Liberal Professor, Students Aren't The Problem](#).

²⁴⁸ Sveriges Television, 2015-05-24: [Skylt inte skolproblemen på 90-talisterna](#).

²⁴⁹ Universitetskanslersämbetet [Studenternas tidsanvändning](#)

²⁵⁰ Campi, 2014-12-02: [Han vill höja lärarnas status](#).

²⁵¹ Dagens Nyheter, 2014-12-30: ["Ge regionala och forskningstunga universitet skilda uppdrag"](#).

²⁵² Svenska Dagbladet, 2015-05-17: ["Svensk högskola lider av systemfel"](#).

²⁵³ Svenska Dagbladet, 2015-06-02: ["Den högre utbildningens låga kvalitet"](#).

²⁵⁴ [Utvecklad ledning av universitet och högskolor \(2015\). SOU 2015:92](#).

²⁵⁵ Svenska dagbladet, 2015-08-29: ["Fria och kreativa miljön vid universiteten är hotad"](#).

²⁵⁶ Uppsala Nya Tidning, 2016-02-05: ["Ett hot mot forskningen"](#).

²⁵⁷ Times Higher Education, 2015-08-20: [Shared leadership a 'necessity' for universities](#).

²⁵⁸ The Chronicle of Higher Education, 2009-07-23: [Exactly What Is 'Shared Governance'?](#)

²⁵⁹ University World News, 2015-04-10: [\[United Kingdom\] Universities should not become corporate affiliates](#).

²⁶⁰ Inside Higher Education, 2015-12-11: [Refusing to Be Evaluated by a Formula](#).

²⁶¹ The Chronicle of Higher Education, 2015-12-11: [Can Data Measure Faculty Productivity? Rutgers Professors Say No](#).

²⁶² The Guardian, 2015-12-18: [My students have paid £9,000 and now they think they own me](#).

²⁶³ The Chronicle of Higher Education, 2015-03-10: ['Detenure' and Its Discontents](#).

²⁶⁴ The Chronicle of Higher Education, 2015-05-11: [To Protest Colleagues' Lack of Job Security, a Professor Quits Her Tenured Post](#).

seras flera lärosäten för att ha för många timanställda ("zero-hours contracts")^{268,269}, och den kritiken finns även i Sverige^{270,271,272} och Australien²⁷³.

I flera länder väcks kritik mot rekryteringssystemet^{274,275}, t.ex. för att andelen internrekryterad personal är för hög^{276,277}, och där ser man goda anställningsvillkor som ett sätt att locka till sig (extern) duktig personal, och satsar då på *tenure track* eller andra attraktiva tjänster^{278,279,280,281,282,283,284,285,286,287, 288}. (Se även ovan om inspelnen till forskningspropositionen.)

Problem med reproducerbarhet och tidskrifternas peer review

Svårigheten att reproducera resultat från vetenskapliga studier har rapporterats flera gånger, för flera olika discipliner^{289,290}. Skälen till svårigheterna kan vara att forskarna inte beskriver sitt tillvägagångssätt tillräckligt noga²⁸⁹, men också att det finns mer grundläggande problem i den rådande forskningskulturen och särskilt pressen att bli publicerad^{289,291,292,293}. Det verkar också som att tidskrifternas peer review-system är under stark press och alltför ofta misslyckas med att upptäcka misstag/fel i vetenskapliga studier^{294,295}. I USA försöker det medicinska forskningsrådet NIH komma tillrätta med problemet genom hårdare metodkrav²⁹⁶, och en grupp forskare har startat ett upprop för kollegiala granskare om hur kraven kan ställas på inskickade artiklar, bland annat att forskarna ska dela med sig av sina forskningsdata (*open data*)²⁹⁷.

---

²⁶⁵ Inside Higher Education, 2015-06-01: [Trying to Kill Tenure](#).

²⁶⁶ Inside Higher Education, 2015-06-09: [Change in Tone](#).

²⁶⁷ The Chronicle of Higher Education, 2014-01-13: [Overuse and Abuse of Adjunct Faculty Members Threaten Core Academic Values](#).

²⁶⁸ Research Professional, 2015-05-21: [40% of staff on casual contracts struggle to make ends meet](#).

²⁶⁹ University World News, 2015-03-27: [\[United Kingdom\] Universities under fire over zero-hours contracts](#).

²⁷⁰ Göteborgs-Posten, 2014-12-10: [Osäkra villkor ger inte Nobelpris](#).

²⁷¹ Göteborgs-Posten, 2014-09-11: [Blunda in te för de otrygga anställningarna](#).

²⁷² SULF, 2014: [Siffrorna som saknas: SULF:s skuggrapport om tidsbegränsade anställningar i akademien 2014](#).

²⁷³ Research Professional, 2014-01-13: [University union condemns overuse of casual teachers](#).

²⁷⁴ University World News, 2015-02-06: [\[Europe\] Opening up recruitment for researchers in Europe](#).

²⁷⁵ University World News, 2015-07-17: [\[Germany\] Research institutions criticised for employment practice](#).

²⁷⁶ Times Higher Education, 2015-01-08: [Global universities take pride in hiring home-grown talent](#).

²⁷⁷ Vetenskapsrådet (2016). [Rekrytering av forskare och lärare med doktorsexamen vid svenska lärosäten](#).

²⁷⁸ Research Professional, 2015-04-10: [Norway launches tenure track programme](#).

²⁷⁹ Research Professional, 2015-06-30: [State plans tenure track positions](#).

²⁸⁰ Svenska Dagbladet, 2015-06-22: [Regeringen vill att fler unga blir forskare](#).

²⁸¹ Research Professional, 2015-07-03: [Call for stable career paths](#).

²⁸² Research Professional, 2015-04-28: [Tenure track initiative agreed](#).

²⁸³ University World News, 2015-04-10: [\[Germany\] Huge rise in funding for junior scientists](#).

²⁸⁴ Dagens Nyheter, 2014-04-02: ["Dåliga jobbvillkor gör att Sverige tappar elitforskare"](#).

²⁸⁵ Dagens Nyheter, 2014-04-03: ["Vi måste få ordning på karriärvägarna"](#).

²⁸⁶ Dagens Nyheter, 2014-04-03: ["Lyft fram den postdoktorala rösten för verklig förnyelse"](#).

²⁸⁷ Times Higher Education, 2015-05-14: [Europe needs tenure track to keep young talent, says EPFL head](#).

²⁸⁸ Utbildningsdepartementet, 2015-06-29: [Tryggare villkor och attraktiva karriärvägar för unga forskare](#).

²⁸⁹ The Economist, 2013-10-19: [Unreliable research. Trouble at the lab](#).

²⁹⁰ Times Higher Education, 2015-10-21: [Papers in economics 'not reproducible'](#).

²⁹¹ Research Professional, 2015-10-30: [Report calls for collective effort to fix reproducibility problems](#).

²⁹² Research Professional, 2015-12-02: [Science Europe backs end to 'publish or perish'](#).

²⁹³ Curie, 2015-04-28: [Konkurrens lockar till genvägar](#).

²⁹⁴ Times Higher Education, 2015-04-21: [Slay peer review 'sacred cow', says former BMJ chief](#).

²⁹⁵ The Chronicle of Higher Education, 2015-10-11: [Journal Publishers Rethink a Research Mainstay: Peer Review](#).

²⁹⁶ Research Professional, 2016-01-14: [NIH prepares to introduce 'rigor' requirement](#).

²⁹⁷ Times Higher Education, 2016-01-13: [Reviewers to demand authors share their data](#).